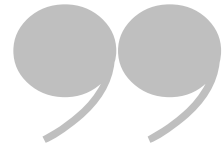

OĞUZ ATAY

Ágrólszakadtak

(RÉSZLET)

El fogják őket felejtetni.

Egy nap az összes értékítélet megváltozik, és az elítéltek az ítélőszékre, az elnyomók a vádlottak padjára ülnek, és annyira szégyellni fogják magukat, de annyira szégyellni fogják magukat, hogy a szégyenük és bűnük súlyától felállni sem tudnak majd.

Akkor majd nem számít, hogy okos vagy buta, az összes elnyomott, vagyis a mi utcánkban élő emberek többsége, én és a félkezű és sánta Őrült Rustem, akivel gyerekkoromban ijesztgettek, hogy jön a mumus; és a kocsmáros Hızır, aki öngyilkosságot kísérelt meg, és két golyóval fejbe lőtte magát, mert Leyla, a bárhölgly nem viszonzta a szerelmét, de a golyó csak a koponyáját lyukasztotta ki, s hogy megmeneküljön a gúnyolódóktól, egész életében sapkában volt kénytelen járni; és vele együtt Ercan, aki az általános iskolában dadogásával és a fura misztikus gondolataival osztálytársainak gúnytáblája volt, és most gázzal elkövetett öngyilkossága után a házukban lévő családfán egy friss, újonnan festett, zöld, reszkető levél; és Ercannal együtt az orosz anyától és olasz apától származó, púposnak és gyaurnak csúfolt Altan, aki az osztályteremben és az udvaron sem vette le soha a kabátját, és az általános iskola elsős gyerekeivel szemüvegben és kabátban focizott; és Altannal együtt Osman, aki az okos fekete szemeivel mindig szeretettel nézett rám, és a hét testvérével és anyjával és apjával és nagynénjével és nagybátyjával az Evkaf apartman legfelső emeletén a labirintusszerű bonyolult folyosó száznyi szobája közül csak egyetlenben lakik, és annak ellenére, hogy osztályelső volt, az általános iskola után villanszerelő inasnak állt; és vele együtt az építész Cemil (Uluer) Turan, aki minden nevetségessége ellenére a megalázottság szenvedéséből és a szenvedés megalázottságából küzdötte fel magát; és Építész Cemillel együtt Ayhan, aki a rokkantságából adódóan járóképtelen, és mindig maga alá piszkít, és hogy a vendégek ne lássák, és az előkelő anyját ne zavarja, télen-nyáron az erkélyen tartják, és folyamatosan kiabál és maga alá csinál, és engem elbűvöl a szép arcával és bölcs mondásaival, és ide-oda dobálja magát az erkélyen; és vele együtt az

alagsori lakásban lakó, senkinek sem ártó orosz madám, aki a lakásban hét, a kertben pedig huszonhét macskájával él, és képtelen elfeledni a halott férjét; és a madámmal együtt Sait Bey ezredes első fia, Ertan, aki a huszonkettedik életévében tüdőbajban halt meg, és ezzel minket és a családját gyászba öltöztetett, akit négyszer rúgtak ki a középiskolából, és hatszor szökött meg a szanatóriumból, és egy esős őszi estén a kórházból való utolsó szökésekor, mielőtt esélye lett volna megszabadulni a vizes ruháitól, a vérébe fulladt; és vele együtt a kedves családi barátunk, Orhan Bey, aki egyszerű kamion-váltósofőrként az autógumi feketepiacból gazdagodott meg, és elkapta a szerencsejáték nevű nyavalyát, és ezáltal elveszítette a vagyonát és a barátait, elhagyta a felesége, a lánya és fia, és egy fityingje sem maradt, és egy nap egy kávéház sarkában agyonlőtte magát; és Orhan Beyjel együtt Kezban, aki biztosan büszke rá, hogy együtt lehet Orhan Beyjel, és aki cselédházban született, és sorsánál fogva szolgálóként dolgozik, és Saffeték harmadik szolgálója, mind együtt fogunk ülni az ítélszéken.

A tárgyaláson a tudatosan bűnt elkövetők, és azok is, akik még arra sem veszik a fáradságot, hogy tudatában legyenek az elkövetett bűnöknek, a kínzók, a megvetők, a megalázók, a gondatlanok, a közömbösek, az elfelejtők, a gonoszkodók, a gúnyolódók, akik mások szenvedéseiben osztozni képtelenek, az embereket diszkriminálók, a lenézők, a reménytelenségbe sodrók, az egyedül hagyók, az elhagyók, az elnyomók, a kizsákmányolók, a zsarnokok, a mások bátorságát letörők, a jótetre képtelenek, a nem értékelők, a nem tiszta szívűek, az igazságot hazugságnak beállítók, a hazugságot igazságnak beállítók, a kétszínűek, a könyörtelenek, a megfélemlítők, a megközelíthetetlenek, a mások létjogosultságát nem tisztelő, az önigazoló, minden tettetüket legitimnek képzelők, vagyis azok, akik a mi kis tömegünket hermetikusan elzárva még a fez felvételében (a legapróbb dolgokban) is akadályoznak minket, vagyis a környezetünk összes keménykedő, lelketlen, piti gengsztere és az ő nagy befolyású társaik, vagyis akik lényegében számbeli fölényben vannak, vagyis a minden szerencsétlentől mindig egy ranggal, egy fokozattal, egy osztállyal fentebb állók; vagyis a torz identitású ütlegelők és megúszók; vagyis a sem az elnyomásukat, sem az elnyomottságukat be nem ismerők; vagyis az egy ranggal felettük állók által elnyomott, a ranglétrán egy kicsit feljebb lépve elnyomóvá válók; vagyis a tanításért cserébe az inasokat verő, őket emberszámba nem vevő mesteremberek; a segédjüket fejbeverő sofőrök; és velük együtt a főnökök, akik beosztottjaikat talpnyalóvá

teszik; az érzéketlen főnökökkel együtt a vendégek, akik a pénzükkel arányosan ordibálnak a pincérekkel; és a durva vendégekkel együtt a jogaikért küzdőknek öklüket mutogató tisztviselők; és a hatalmukkal visszaélő tisztviselőkkel együtt – csak mert a tudatlannál egy kicsivel többet tud – a tudatlanságát a tudatlan arcába vágó tudálékoskodók; vagyis a tanulni vágyókat kínzó tanítók; és velük együtt a tudatlanok tudatlanságán nevető, de náluk még tudatlanabbak; és a bunkókkal együtt a minden átlagtól eltérő viselkedést támadók alaktalan tömege; és a tömeggel együtt az őket éljenzők; és velük együtt a minden vita során az igazat a legalantasabb módszerekkel igazságtalannak beállítók; és velük együtt a minden harcban a győztes mellé állók; és velük együtt a senkinek sem ártó gyengéket elnyomva az erő utáni sóvárgásokat kielégítők; és velük együtt a mindig és mindenhol, a minden osztályból és minden ideológiából és minden gondolkodásmódból való emberek között élen járó, és a legnagyobb részt saját maguknak elkülönítő, majd az emberek közé áthághatatlan falakat felhúzó, és így mindig őket igazoló kifogásokat, okokat, törvényeket, szabályokat kitalálók; vagyis az embereket egymástól megkülönböztetők és egymást ellenséggé tévők; és velük együtt a nekik vakon engedelmessé tett tömegek; és az igazságot elfojtók; és velük együtt az embert ebben a hatalmas világban egyedül hagyó, barátsággal, szeretettel, melegséggel kezet nem nyújtók; vagyis a nyomorék, vak, esztelen, szívtelen és vértelen igazi nyomorultak; vagyis ők, ők, ők, ők, ők, ők... előttünk fognak ülni a vádlottak padján.

És azt mondjuk majd nekik:

Eljött a leszámolás napja. Eddig csak a vallási könyvekben ítéltettek meg. Amíg mi szegények, szerencsétlenek, tökéletlenek ezeket a könyveket olvasva vigasztalódtunk, ti magatokban kinevettetek minket. Ti csak azt néztétek, hogyan húzhattok hasznot belőlünk.

Sőt, megint csak közületek, a hozzátok hasonlókból nagy gondolkodók kerültek ki, és azt állították, hogy ezeket a könyveket azért írták, hogy minket elkábítsanak. Hozzánk, szerencsétlenekhez vagy nem jutottak el ezek a gondolatok, vagy azt gondolva, hogy egy közülünk való írta, éljenezték őket. Vagyis éljeneztünk, amikor elkábítottak minket, éljeneztünk, amikor felébresztettek minket. Ma hiába ültök ti a bűnösök, mi pedig az ítézők padján, megint mi vagyunk szájalomra méltó helyzetben. Tulajdonképpen nem áll szándékunkban elítélni titeket, a ti világotokban éltünk, azt hittük, a miénk, rajongtunk értetek.

Nem is tudtuk, hogy képesek vagyunk nélkületek is élni. Abban is hittünk, hogy a szükségesnél több könyörület van a világon, és emberi jóságotoknak tulajdonítottuk, hogy nem semmisítettetek meg minket. Elviselhetetlenül nagy áldozat volt számotokra, hogy még velünk is törődnötök kell ebben az amúgy is költséges világban. Néha egy hozzánk hasonló valaki feltűnt, és azt mondta: Most már elég! Együtt kiabáltunk vele: Most már elég! Néha győztünk, néha veszítettünk, és a végén mindig veszítettünk. Ők is olyanok voltak, mint ti. Nagyon jól kitaláltatok a rendszert. Mindig olyan emberek képviseltek minket, akik nem hasonlítottak ránk. Senki sem definiált minket, hogy meg tudjuk, kik vagyunk. Bár néhányan próbálkoztak vele, hogy megértsenek minket, de nektek magyarázták el, kik vagyunk, nem nekünk. Persze ti sem maradtatok tétlenek. Néhány jótékonyági szervezettel megnyugtattátok a lelkiismereteket, és közben a látszatot is igyekeztek fenntartani. Milyen hálásak voltunk nektek! Viszonzásképp mi is megpróbáltunk minden tőlünk telhetőt megtenni: az ínség éveiben – hiszen ti nélkülözhetetlenek vagytok a világ fejlődéséhez és a jobb holnapért – mi éhen haltunk, hogy mentjük a helyzetet; amikor új rendszer jött létre, azért, hogy megvalósulhasson a rendszer, minket, a régi rendszerhez kötődő tömegeket likvidáltak (ti fontosak voltatok az új rendszer megvalósításában, mi pedig nem tudtunk semmit); a háborúk során a halálunkkal kapcsolatban olyan sok minden mondtak már, hogy ezzel már nem akarunk visszaélni; ha egy munkahelyre vagy iskolába jelentkezéskor betelt a létszám, azért hogy ők nyerjék el, azért hogy belőlük legyen ember, mi hoppon maradtunk; vagyis összefoglalva, azért, hogy mindenki tudjon valamit csinálni, mi a semmit nem csinálásunkkal mindig nektek próbáltunk valamit csinálni. Mindeközben néhány ember számunkra érthetetlen okokból, érthetetlen perekért egyedül maradván halt meg. Így érkezünk el a mai napig jók (ti) és rosszak (mi). Mi először kaptunk egy olyan nehéz és váratlan feladatot, hogy mi ítélhessünk meg titeket; nézzétek hát el az igazgatóságunkat.

Mivel köztünk nem voltak jogászok, nem volt szószaporítás, a vádlottaknak sem engedték meg, hogy védjék magukat. A bíróság megfontolta az ítéletet. Az egyöntetű döntés alapján a vádlottakat meg kell fosztani a sikereiktől.

ROSTÁS SZANDRA fordítása

